

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Vývoj místní samosprávy v obci Měník

Bc. Dita Šimánková

© 2015 ČZU v Praze

Vývoj místní samosprávy v obci Měník

Souhrn

Tato práce se zabývá vývojem místní samosprávy v obci Měník v okrese Hradec Králové. Zaměřuje se na určení faktorů, které ovlivňují charakter politického rozhodování orgánů místní samosprávy. Práce je rozdělena do dvou částí – v rámci první části je řešeno teoretické vymezení místní samosprávy, volebního systému na komunální úrovni a dále je popsán charakter lokální politiky a lokálního stranictví a komunální koalice. Dále jsou charakterizovány některé modely komunální politiky. Na tuto teoretickou část navazuje praktická část, která má podobu případové studie provedené v obci Měník. Nejprve je uvedena charakteristika obce včetně popisu socioekonomických ukazatelů. Tato část práce je soustředěna především na provedení analýzy výsledků komunálních voleb konaných v letech 1994 až 2014. Rovněž je věnována pozornost místním politickým aktérům, kteří se účastní politického života v obci. Součástí je zařazení obce Měník do modelů komunální politiky. Analýzu doplňují informace získané od místních zastupitelů, které dokreslují a více přibližují rozhodování a činnost místní samosprávy.

Klíčová slova: obec Měník, místní samospráva, komunální volby, volební strany, lokální stranický systém, komunální koalice

1 Cíl a metodika

1.1 Cíl

Cílem této práce je identifikovat faktory, které ovlivňují charakter politického rozhodování orgánů místní samosprávy v obci Měník (okres Hradec Králové). V rámci daného cíle bude práce zaměřena na tři dílčí cíle. V první řadě půjde o charakteristiku hlavních socioekonomických ukazatelů v obci Měník a s tím spojené vyhodnocení, jakým způsobem tyto charakteristiky ovlivňují vývoj a fungování místní samosprávy. Druhým dílčím cílem je určení hlavních aktérů politického procesu v obci a rovněž provedení analýzy jejich vzájemných vztahů. Třetí dílčí cíl spočívá v definování charakteru rozhodovacího procesu místní samosprávy na základě analýzy vývoje lokálního stranického systému a komparace výsledků komunálních voleb od roku 1994 do roku 2014.

1.2 Metodika

V rámci teoretické části bude především využita technika studia dokumentů a odborné literatury vztahující se k tématu práce, která rovněž bude zahrnovat i příslušnou právní úpravu. Poznatky z jednotlivých pramenů budou zpracovány tak, aby utvořily výchozí podklad pro praktickou část práce. V teoretické části bude věnována pozornost popisu orgánů obce, lokálnímu stranictví a specifikám lokální politiky a dále bude popsán volební systém na komunální úrovni. Z hlediska charakteru lokální politiky budou popsány některé možné typologie modelů lokální politiky.

Praktická část bude mít podobu případové studie. Nejprve bude proveden rozbor socioekonomických ukazatelů vztahujících se ke zkoumané obci. Potřebná data budou čerpána převážně z údajů Českého statistického úřadu. Dále bude provedena analýza volebních výsledků komunálních voleb v letech 1994 až 2014 – zdrojem dat bude převážně portál volby.cz. Zjištěné výsledky budou doplněny o rozhovory se členy zastupitelstva, kdy bude nejvíce uplatněna metoda dotazování a pozorování. Dále budou v práci použity další standardní metodologické postupy, zejména metoda komparace. Součástí práce bude rovněž zařazení zkoumané obce na základě výsledků případové studie do typologií modelů lokální politiky popsaných v teoretické části.

2 Výsledky a diskuse

Lokální politika bývá zastíněna politikou na národní úrovni, a to platí jak z hlediska zájmů médií, tak i z hlediska zájmů veřejnosti. Lokální úroveň politiky by však neměla být nijak zanedbávaná, neboť vytváří prostor, ve kterém občané žijí své běžné každodenní životy a jsou s ním proto velmi úzce spjati. V lokální politice se uplatňuje řada specifíků, která vyplývají mimo jiné z odlišných socioekonomických podmínek charakteristických pro danou obec. Smyslem této práce bylo zaměřit se na malou obec a podrobně se zde zabývat otázkou vývoje lokální politiky. K tomu účelu jsem vybrala obec Měník, která se nachází v okrese Hradec Králové a kde v současné době trvale žije okolo 600 obyvatel.

Obec Měník je tvořena celkem čtyřmi částmi, kterými jsou Barchůvek, Bydžovská Lhotka, Libeň a Měník. Nejstarší a největší je Měník, kde se také nachází obecní úřad. Obec představuje jeden volební obvod, který se skládá ze tří okrsků – ty tvoří Barchůvek, Bydžovská Lhotka a Měník (nejmenší Libeň je přidružena k okrsku v Měníku).

Počet volených členů zastupitelstva je v obci ustálen na devět členů, což znamená, že obec nevolí radu. Počet zastupitelů se od roku 1994 včetně posledních komunálních voleb nezměnil.

Obec Měník lze vzhledem k počtu obyvatel zařadit podle typologie P. Jüptnera do kategorie nejmenších obcí do 1 700 obyvatel. V obcích patřících do této skupiny je charakteristické menší zastoupení politických stran, typické je také zastoupení nezávislých kandidátů. Z hlediska modelů lokální demokracie podle V. Bubeníčka lze Měník zařadit do modelu C, tj. konsenzuálního modelu. Pro obec je charakteristické pluralitní prostředí (tj. počet kandidátů převyšuje počet volených zastupitelů). Mezi politickými subjekty zde panuje nízká úroveň rivality (soutěživosti systému).

Na základě provedené případové studie v obci Měník v rámci praktické části byly zkoumány faktory, které ovlivňují charakter politického rozhodování orgánů místní samosprávy v obci Měník.

V Měníku trvale nepůsobí žádná politická strana, která by se angažovala na místní politické scéně, kandidáti tady bývají výhradně bez politické příslušnosti. V Měníku zpravidla kandiduje více politických subjektů a jde především o sdružení nezávislých kandidátů. Nezávislí kandidáti zde mají významnou roli, neboť představují hlavní způsob formování politických subjektů v obci.

Prvním z faktorů ovlivňujících vývoj místní samosprávy v Měníku je **velikost obce**. Malá velikost obce, resp. menší sociální prostor, má vliv na místní politické prostředí, které je zde velkou měrou ovlivňováno osobními vztahy – místní občané se z velké části navzájem osobně znají. To se pak projevuje i při volbách do obecního zastupitelstva, neboť voliči upřednostňují zejména osobnosti kandidátů.

Významným faktorem je **spolkový život v obci**. V obci působí několik místních spolků, které se podílejí na společenském, kulturním i sportovním životě v obci. Vedle činnosti spolků se na kulturním životě v obci podílí také zastupitelstvo obce – např. pořádáním výletů či zájezdů apod. V obci tak dochází k částečnému prolínání veřejného a politického života. Zastupitelstvo obce vždy před volbami při procesu sestavování kandidátních listin vyzývá místní spolky k účasti na tomto procesu. Na politické scéně se však pravidelně angažují pouze místní dobrovolní hasiči.

Dalším sledovaným faktorem je to, že **obec je složená z více částí**. Obec Měník se skládá celkem ze 4 částí, které jsou navzájem geograficky oddělené – tři z nich jsou přibližně srovnatelné (Měník, Bydžovská Lhotka, Barchůvek), pouze čtvrtá je co do počtu obyvatel výrazně menší a její velikost je zanedbatelná. Tento fakt má vliv na formování politických subjektů v obci. Před komunálními volbami je totiž tradičně za každou část obce - kromě nejmenší Libně – sestavena jedna kandidátní listina. Členění obce na více částí, ve kterých se formují politické subjekty, ukazuje na určitou oddělenost, což by mohlo znamenat vytváření potenciálních konfliktů. Nelze samozřejmě odhadnout, zda k tomu někdy v budoucnu nemůže dojít, ale alespoň doposud nic nenavzděčuje o rozvoji jakéhokoli problému plynoucího z oddělených částí obce. Z analýzy volebních výsledků za jednotlivé okrsky také vyplynulo, že voliči nedávají hlasy pouze kandidátům uvedeným na kandidátce vytvořené za tu část, kde volič bydlí, ale volí i kandidáty z ostatních částí obce. Ve výsledku z hlediska hájení zájmů konkrétní části obce ale není nijak zvlášť důležité, kolik mandátů která volební strana obsadí, neboť vedení obce se vždy snaží rozdělovat prostředky spravedlivě mezi všechny části obce.

Vývoj lokálního stranického systému zde v obci probíhá bez personálních přesunů mezi jednotlivými kandidátními listinami ve vztahu k jednotlivým volebním obdobím – několik kandidátů dané strany vždy kandiduje také v následujícím období, a to opět za stejnou stranu (tj. většinou v té části obce, kde sami bydlí).

Všechna sdružení nezávislých kandidátů si z personálního hlediska udržují samostatnost a nejsou tímto způsobem provázaná. Lze tedy konstatovat, že utváření tzv. „jader“ se váže

k příslušným geograficky odděleným částem obce, tj. k částem Barchůvek, Bydžovská Lhotka a Měník.

Dalším sledovaným faktorem je **způsob jednání v zastupitelstvu**. Jednání o místních záležitostech probíhá v zastupitelstvu formou diskuse, která probíhá před hlasováním k jednotlivým bodům jednání. Každý zastupitel zde má prostor pro vyjádření svého stanoviska k projednávané věci. Přes výměnu názorů mezi zastupiteli je však v rámci zastupitelského orgánu patrná snaha o spolupráci, neboť zastupitelé vždy jednají a hlasují s ohledem na zájmy obce. Až doposud v obci zatím nikdy nenastala taková situace, že by se při projednávání nějaké záležitosti zastupitelstvo rozdělilo na více názorově odlišných táborů, které by prosazovaly výhradně svoje stanovisko.

V obci se lze setkat s významnými **osobnostmi místního politického života**. Ty představují další významný faktor, který se podílí na ovlivňování vývoje místní samosprávy. V obci tradičně kandiduje více politických subjektů ve formě sdružení nezávislých kandidátů. Přesto, že počet kandidátů dosud vždy převyšoval počet zastupitelů nejméně dvakrát, lze konstatovat, že voliči většinou volí některé zastupitele opakovaně. Z toho lze usoudit, že občané jsou se stávajícím vedením obce spokojeni. Analýza výsledků voleb ukazuje, že někteří občané zastávají post člena zastupitelstva opakovaně již po několik za sebou jdoucích volebních období. Za sledované období 1994-2014 se na 9 zastupitelských postech vystřídal celkem 22 občanů. Z toho 15 z nich úspěšně kandidovalo nejméně třikrát. Neznamená to však, že by do zastupitelstva nepřicházeli noví zastupitelé – k obměně složení zastupitelstva dochází, ale spíše postupně. Zastupitelstvo obce Měník také podporuje kandidaturu mladých občanů, což vyplývá z analýzy kandidátních listin. Během průzkumu bylo ale také zjištěno, že na kandidátních listinách se objevují i rodinní příslušníci zastupitelů (resp. potomci zastupitelů).

Posledním identifikovaným faktorem **jsou nově příchozí občané**. Vedení obce počítá v souladu se zpracovaným územním plánem s dalším rozšiřováním obce. Pro umožnění přistěhování nových občanů do obce jsou zde vytvářeny příhodné podmínky, a to zejména zasíťováním pozemků ve vlastnictví obce, které jsou určeny k zástavbě v souladu s platným územním plánem obce. O tom, že se tento záměr obci skutečně daří, svědčí navýšení počtu obyvatel (cca o 80 občanů za posledních 15 let). Zvýšení počtu obyvatelstva soustředěné zejména do seskupení nové výstavby ale může představovat také možnost potenciálního konfliktu, kdy nově příchozí obyvatelé mohou mít odlišné požadavky na rozvoj obce než stávající občané/starousedlíci. Současně větší míra zvýšení počtu obyvatelstva může vést

k proměně místní politické scény, např. zvýšení počtu zastupitelů nebo formování nových politických subjektů. Lze konstatovat, že se zatím žádný takový konflikt nerozvinul.

Vybrané bibliografické citace

Tištěné dokumenty:

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 224 s. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

ČMEJREK, Jaroslav. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR*. 1. vyd. Davle: Kernberg, 2009, 133 s. Basic. ISBN 978-80-87168-10-3.

JÜPTNER, Petr. Komunální koalice a politické modely. *Politologická revue*. 2004, **2004**(2): s. 82-101. ISSN 1211-0353.

OUTLÝ, Jan. Volby do zastupitelstev – vývoj a souvislosti. *Politologická revue*. 2003, **2003**(2): s. 17-44. ISSN 1211-0353.

Elektronické dokumenty:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/domov>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby.cz* [online]. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z WWW: <http://www.volby.cz>

MĚNÍK. *Oficiální stránky obce Měník* [online]. [cit. 2015-11-18]. Dostupné z WWW: <http://www.menik.cz>

Další zdroje:

Zákon o obcích (Zákon č. 128/2000 Sb.) [online]. [cit. 2014-09-29]. Dostupné z [www:](http://www.portal.gov.cz)

<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=128~2F2000&rpp=15#seznam>

Zákon o volbách do zastupitelstev obcí (Zákon č. 491/2001 Sb.) [cit. 2014-09-29]. Dostupné z [www:](http://www.portal.gov.cz)

<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=491~2F2001&rpp=15#seznam>

Ústní sdělení:

HLADÍK, Hynek. Ústní sdělení, obec Měník, 10. října 2014 a 3. února 2015

KOŠŤÁL, Zdeněk. Ústní sdělení, obec Měník, 3. února 2015

DYMEŠOVÁ, Jana. Ústní sdělení, obec Měník, 3. února 2015